

Mar'aşîzâde Ahmed Kuddûsî'nin Vasiyyetnâme Adlı Eseri¹

Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ALICI

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Filoloji Bölümü

Arş. Gör. Gülcan ALICI

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Filoloji Bölümü

Özet

Mar'aşîzâde Ahmed Kuddûsî, XVIII. asrın ikinci yarısı ile XIX. asrın ilk yarısında yaşamıştır. Babası, Maraş'tan Bor'a göç eden Nakşibendi mürşidi Eş-Şeyh Seyyid İbrahim Efendi'dir. Ahmed Kuddûsî, H 1183-M 1769 yılında Niğde'nin Bor ilçesinde doğmuştur. İlim tahsili ve tasavvufi seyrüsülukunun ardından Kuddûsî'ye, babası ve Turhallı Mustafa Efendi tarafından Nakşibendi icâzetnâmesi verilmiştir. Kuddûsî, Hz. Peygamber'e muhabbeti sebebiyle Hicaz'a gitmiş, Mekke ve Medine civarında on yedi yıl mücavir olarak kalmıştır. Bor'a döndükten sonra bir müddet Nakşi usulünce icazet veren Kuddûsî, ehlullahtan aldığı manevi bir işaretle Kadiri tarikatına geçmiştir. H 1265-M 1849 tarihinde vefat eden Kadiri mürşidi Mar'aşîzâde Ahmed Kuddûsî'nin kabri Niğde'nin Bor ilçesindedir. Şiirlerinde Kuddûsî mahlasını kullanan mutasavvıf şairin en tanınmış eseri divanıdır. Kuddûsî, divanında tasavvuf yolunun başlangıcından nihayetine kadar adap ve erkânı anlatmaktadır. Ahmed Kuddûsî'nin diğer bir önemli eseri Vasiyyetnâme-i Kuddûsî adlı risalesidir. Risale, dinî tasavvufi mensur bir vasiyetnamedir. Eser, hacim itibariyle küçük, muhteva bakımından oldukça zengin bir risaledir. Kuddûsî, bu eseri başta yakınları olmak üzere bütün Müslümanlara dinî tasavvufi tavsiye ve nasihatlerde bulunmak amacıyla yazmıştır. Risale, anılan muhtevasıyla son derece kıymetli ve model bir eserdir.

Anahtar Kelimeler: Maraş, Ahmed Kuddûsî, tasavvuf, Kadiriye, Vasiyyetnâme-i Kuddûsî.

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 16.01.19/05.03.19

The Work Called Vasiyetname Of Mar'aşızade Ahmed Kuddusi'**Abstract**

Mar'aşızade Ahmed Kuddusi has been lived in the second half of the XVIII. century and the first half of the century XIX. His father's name is Naqshbandi murshid Eş-Şeyh Seyyid İbrahim Efendi who migrated from Marash to Bor. Ahmed Kuddusi was born in the Hijri 1183-the comman era 1769 in the Bor that is borough of Nigde. After his study of science and mysticism, his father and Turhallı Mustafa Efendi gave him the Naqshibendi practicing certificate. Kuddusi went to Hijaz because of his love with the prophet and remained in the contiguous of Mecca and Medina for seventeen years. After returning to Bor, Kuddusi who practiced Naqshi for a while, passed on to Qadiriyya with a spiritual sign from the saints. The tomb of the Qadiriyya mentor Mar'aşızade Ahmed Kuddusi, who passed away in 1849, is located in Bor borough of Nigde. The most well-known work of the sufi poet who used Kuddusi name in his poems is his divan. In the Kuddusi Divan, he tells rules and conventions from the beginning to the end of sect. In this context, the ode on the way of sect in the Kuddusi Divan is quite striking. Ananother improtant work of Ahmed Kuddusi is Vasiyyetname-i Kuddusi. The leafler is a religious sufistic testament. The work is small in terms of volume, but very rich in content. Kuddusi wrote this work to give religious advice to all Muslims, especially relatives. The work is an extremely valuable and modeled study with the aforementioned contents.

Keywords: Maraş, Ahmed Kuddusi, mysticism, Kadiriye, Vasiyyetname-i Kuddusi.

Giriş

Anadolu'da yetişen mutasavvıf şairlerin en meşhurlarından olan Ahmed Kuddûsî, XVIII. asrın ikinci yarısı ile XIX. asrın ilk yarısında yaşamıştır. Asıl adı Ahmed olan şair şiirlerinde Kuddûsî mahlasını kullanmıştır. Aslen Maraşlı olmakla birlikte Ahmed Kuddûsî, H 1183-M 1769 yılında Niğde'nin Bor ilçesinde dünyaya gelmiştir. Daha çok Şeyh Ahmed, Kuddûsî Baba, Maraşîzâde ve İbnü'l Mer'aşî adlarıyla tanınmaktadır. Ahmed Kuddûsî'nin babası, Maraş'tan Bor'a göç eden El-Hacc Eş-Şeyh Seyyid İbrahim Efendi'dir. İbrahim Efendi medrese tahsili yapmış, Nakşibendi tarikatının Ahrariyye koluna mensup âlim bir mürşittir. Eş-Şeyh Seyyid İbrahim Efendi (ö. 1786), Maraş'ta; Seyyidler/Lutfullahlı/Tekerekli olarak anılan aileye mensup olarak bilinmektedir. Ahmed Kuddûsî'nin ilk hocası hem âlim hem de kâmil bir zat olan babası Seyyid İbrahim Efendi olmuştur. Kuddûsî, babasından ilk önce İslami ilimleri tahsil etmiş ardından da Nakşi tarikatının adabına göre tasavvuf terbiyesi almıştır (Kuddûsî, Pendnâme, KMMK, 2444/1, v.: 30b; Kuddûsî, İcâzetnâme, KMMK, 2444/3, v.: 88a; Tenik, 2011: s. 12-38).

Kuddûsî on sekiz yaşında iken babası İbrahim Efendi vefat etmiştir. Bu hadise üzerine Kuddûsî, Kayseri'de Hüseyin Efendi'den gördüğü medrese eğitimini yarıda bırakarak Turhal'a gitmiş, burada Nakşibendi Şeyhi Turhallı Mustafa Efendi (ö. 1782)'nin terbiyesinden geçmiştir. Mürşidi Turhallı Mustafa Efendi, İstanbul'a gitmeye karar verince, Kuddûsî de Hicaz'a gitmek üzere oradan ayrılmıştır (Kuddûsî, Nasâih, KMMK, 2444, v.: 201b; Tenik, 2011: s. 39). Kuddûsî, Hicaz'a yaptığı bu ilk ziyarette, önce hac vazifesini yerine getirmiş, bir yıl Mekke ve Medine civarında kaldıktan sonra, tekrar Anadolu'ya dönmüştür. M 1807 ve 1810 yıllarında meydana gelen Osmanlı-Rus savaşlarında Osmanlı ordusunda Ruslara karşı Şumnu kentinin savunmasında bulunmuştur (Kuyumcu, 1982: s. 22; Tenik, 2011: s. 41). Bu savaştan sonra İstanbul'da ikamet etmeye başlayan Kuddûsî, bir müddet sonra annesinin isteği üzerine tekrar Bor'a dönmüştür. Bu kez de gönlündeki Peygamber sevgisi Kuddûsî'yi durdurmamış ve Kuddûsî, bu muhabbetle ikinci defa Hicaz seyahatine çıkmıştır (Tenik, 2011: s. 41-42).

Peygamber sevgisiyle Hicaz'a giden şair, bu ikinci seferde on yedi yıl Mekke ve Medine'de mücavir olarak kalmıştır. Hiç evlenmemeye niyetlenip Hicaz'da mücavir olarak kalmak istediği hâlde, "Rum'a git, orada çok evlen, senin için üstün derece ve makamlar bu aile kadrosu içinde hâsıl olacaktır." manevi işareti ve annesinin devamlı isteği üzerine Bor'a dönmüştür. Manevi işarete uygun yaptığı evliliklerinden Kuddûsî'nin birçok evladı olmuştur. Babası ve Turhallı Mustafa Efendi'den aldığı hilafetle Nakşi usulünce icazet

vermeye devam eden Kuddûsî, daha sonra ehlullahtan aldığı manevi bir işaretle Kadiri tarikatına girmiştir. Tasavvuf ehlinin kadrini bilmeyenlerin çeşitli iftira ve hakaretlerine maruz kalan şair, senelerce evinden çıkmayıp inziva ve tecrit hayatı yaşamıştır. H 1265-M 1849 tarihinde vefat eden şairin kabri Niğde'nin Bor ilçesindedir (Kuddûsî, Pendnâme, KMMK, 2444/1, v.: 24b-25a; Kuddûsî, Nasâih, KMMK, 2444, v.: 201b; Kuddûsî, Mektup, KMMK, v.: 203b; Kuyumcu, 1982: s. 18-46; Tenik, 2011: s. 42-43). Kuddûsî, vasiyetine uygun olarak Niğde bezine sarılıp Eski Mezar'a defnedilmiştir (Vasiyyetnâme-i Kuddûsî, KMMK 2444/2: v.: 34a, 35a).

Kuddûsî'nin edebî şahsiyetinin temelinde yıllarca süren tasavvuf terbiyesinin birikimi mevcuttur. O, İlahî aşkın tutkusuyla yıllarca uzlet hayatı yaşamının neticesinde duygu ve aşk ile yoğrulmuş zengin gönül dünyasına kavuşmuştur. Onun bu gönlünden yansıyan şiirleri estetik kaygılardan uzak İlahî bir ilhamın ürünleridir. Kuddûsî, bu şiirlerini insanları dünya hayatının dar ve sıkıcı bağlarından kurtararak Hakk'a ulaştırmak gayesiyle yazmıştır (Tenik, 2011: s. 60-64).

Kadiri mürşidi olarak tanınan Kuddûsî'nin eserlerinde üveysilik yoluyla manevi pîr ve mürşit olarak kabul ettiği Abdülkadir-i Geylânî ve Mevlânâ'nın etkisi açık bir şekilde görülmektedir. Evliyaullahın yolları arasında fark gözetmeyen tarikat taassubundan uzak câmiu't-turuk² anlayışına sahip olan Kuddûsî, kendisinden önce yaşamış büyük mutasavvıfların hemen hepsinden istifade etmiştir. Bu anlayışla yazdığı şiirlerinde tekke atmosferini terennüm etmiş, tarikat adabını işlemiş, tasavvuf ahkâmını anlatmış ve dervişlik hâlini en içli bir şekilde ele almıştır. Söz konusu şiirlerinde genel olarak İlahî aşk, zikir,

² Câmiu't-turuk: Meşayihden bazıları tek bir tarikattan değil de birden fazla tarikattan irşat izni ve icazeti alırlar. Bu tarikatlardan birinde ağırlıklı olarak irşat yapıyor ve salikleri bu yollardan biri üzere teslik ediyor olsalar da izinli oldukları yollardan bazı uygulamaları da irşat tarzlarına yansıtabilirler. Bazen de -ki bu nadiren olur- bazı salikleri bu yollardan biri üzere eğitirken, başka bazı salikleri başka bir yolda eğitebilir. Hatta zaman zaman halifelerine farklı yollardan icazet verdikleri de olabilir. Her halükârda, bu farklı yolların silsileleri o zatın şahsında birleştiği için farklı kanallardan kendisine feyz akışı olur. Bu durum tasavvuf tarihinde “yolları (kendisinde) birleştiren kimse” anlamında “câmiu't-turuk” ifadesiyle dile getirilir (<http://www.ilimveirfan.com.tr> 27.11.2016). Ahmed Kuddûsî de önce Nakşibendi daha sonra da Kadiri tarikatında icazet almıştır. Kuddûsî şu beytinde;

Yok ayrı gayrı evliyânın yolları hak cümlesi
Hem Halvetî hem Celvetî hem Kâdirî hem Nakşîyem (Doğan, 2013, s. 494, G. 457/3) câmiu't-turuk anlayışını ve hak tarikatlar arasında fark görmediğini dile getirmiştir.

peygamber sevgisi, tefekkür, uzlet, tevbe, tevhit, mahv, seyrüsüluk gibi temel tasavvufi konularının hemen hepsini işlediği gibi tasavvuf şiirinin poetikasını da dile getirmiştir. Bu hususiyetleriyle zamanından günümüze kadar Kuddûsî ve şiirleri bütün tasavvufî mahfillerde rağbet görmüştür (Kara, 2004: s. 246; Tenik, 2011: s. 53-56).

Kuddûsî'nin günümüze intikal eden yedi eseri vardır. Şairin eserleri tasavvuf edebiyatı ve kendi hayatı hakkında kaynak olması bakımından oldukça önemlidir.

1. Dîvân: Kuddûsî'nin en hacimli eseridir. Dinî tasavvufî şiirlerden müteşekkil olan divanda şiirler, çoğunlukla aruz, az da olsa hece vezniyle yazılmıştır. Şair, divanında tasavvufun bütün konularını ilahî aşkın ateşiyle sanat endişesi taşımadan samimi bir şekilde dile getirmiştir. Eser, zengin tasavvufî muhtevasıyla tasavvuf edebiyatı açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple tasavvuf muhitlerinde çok rağbet gören eserin kütüphanelerde birçok yazma nüshası ve taş baskısı bulunmaktadır. Divanın üç önemli nüshası Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444, İÜ Kütüphanesi, Nu.:1487 ve İbrahim Eren'de bulunmaktadır (Tenik, 2011: s. 53-56). Kuddûsî Divanı, Fehmi Kuyumcu ve Ahmet Doğan tarafından neşredilmiştir. Ali Tenik de Kuddûsî hakkında doktora çalışması yapmıştır.

2. Hazînetü'l-Esrâr ve Ganîmetü'l-Ebrâr: Arapça, dinî tasavvufî bir eserdir. Eser Allah'a vuslatı amaç edinen salikin din ve dünya hayatını yaratıcısının rızası doğrultusunda yaşamasına yardım amacıyla yazılmıştır. Yazma bir nüshası Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444 kayıtlı Külliyyât-ı Kuddûsî içinde bulunmaktadır. Hüseyin Sunar eseri yüksek lisans tezi olarak hazırlamıştır (Tenik, 2011: s. 56). Eser, ayrıca Dr. Alp Eren Han tarafından Türkçeye tercüme edilerek neşredilmiştir.

3. Pendnâme-i Kuddûsî: Türkçe, dinî tasavvufî bir nasihatnamedir. Risalenin yazma bir nüshası Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444/1 kayıtlı Külliyyât-ı Kuddûsî içinde bulunmaktadır (Tenik, 2011: s. 57).

4. Nasâih-i Kuddûsî: Eser, Kuddûsî'nin hayatı, devrin sosyoekonomik durumu ve bazı tasavvufî konularda yazılmış bir risaledir. Risalenin yazma bir nüshası Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444 kayıtlı Külliyyât-ı Kuddûsî içinde bulunmaktadır (Tenik, 2011: s. 57).

5. İcâzetnâme-i Kuddûsî: Risale manzum ve mensur iki bölümden oluşmaktadır. Eser, Kuddûsî'nin manevi yolla bütün müminlere verdiği zikir

icazetnamesini ihtiva etmektedir. Risalenin yazma bir nüshası Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444/3 kayıtlı Külliyyât-ı Kuddûsî içinde bulunmaktadır (Tenik, 2011: s. 58-59). İcâzetnâme'nin başka bir nüshası da Konya Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, TY. Nu.: 10111'de bulunmaktadır (<https://www.yazmalar.gov.tr> 23.112016).

6. Mektuplar: Kuddûsî'nin akraba ve dostlarına yazdığı sekiz adet mektubu vardır. Mektuplar, din, tasavvuf ve nasihat muhtevalıdır. Mektuplardan beşinin yazma nüshaları Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444 kayıtlı Külliyyât-ı Kuddûsî içinde bulunmaktadır (Tenik, 2011: s. 58). Diğer üçü de Merhum M. Asım Köksal'ın istinsah ettiği defterde bulunmaktadır (Köksal, 2001: s.127-141).

7. Vasiyetnâme-i Kuddûsî: Risale, Kuddûsî'nin vasiyetinden müteşekkildir. Kuddûsî, eserinde vefatından sonra nasıl defnedileceği hususunda vasiyetlerde bulunmuştur. Risalenin yazma bir nüshası Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, Nu.: 2444/2 kayıtlı Külliyyât-ı Kuddûsî içinde bulunmaktadır (Tenik, 2011: s. 59).

Kuddûsî'nin bu eserleri içerisinde zengin dinî ve tasavvufi muhtevalarıyla en fazla tanınan divanıdır. Kuddûsî'nin divanı kendi hayatı, tasavvuf edebiyatı, tasavvufi yolunun başlangıcından nihayetine kadar adap ve erkânı hakkında kaynak olması bakımından oldukça mühimdir. Bu bağlamda Kuddûsî'nin hacim itibarıyla küçük dinî tasavvufi muhtevaları ile oldukça zengin olan risaleleri de ihmal edilemeyecek kıymette eserlerdir. Bunlardan biri de Vasiyetnâme-i Kuddûsî'dir.

Vasiyet, Arapça, “tavsiye” ve “nasihat” anlamına gelen bir kelimedir. Vasiyet, bir kimsenin hayatta iken, ölümüne bağlı bir tasarrufu, ölümünden sonra yapılmasını istediği son arzudur. Bu bir mal veya menfaatinin kullanımına yönelik olabileceği gibi dinî, ahlaki, siyasi, uhrevi, tasavvufi alanlarda tavsiye ve nasihat mahiyetinde de olabilir. Vasiyet sahibi; sözlü-şahitli, yazılı ve resmî olarak yapılmasını arzu ettiklerini muhataplarına ısmarlar. Tasavvufi terim olarak ise, sufilerin çevrelerindeki kişilere, sohbetlerine katılanlara; şeyh ve müritlerin mürit ve müntesiplerine yaptıkları tavsiyeler ve verdikleri öğütler, sufilerin vefat etmek üzere iken verdikleri öğütlere vasiyet denir (Cebecioğlu 1997: s. 748; Uludağ, 1999: s. 558; Gümüş, 2009: s. 23-24; Çınar, 2003: s. 115-116). Vasiyet metnini ihtiva eden eserlere bir edebî tür olarak vasiyetname denir. Vasiyetnameler; Türk edebiyatının en eski edebî türlerindedir. Bu sebeple edebiyatımızda manzum ve mensur çok

sayıda vasiyetname mevcuttur. Bunlardan birisi de Mar'aşîzâde Ahmed Kuddûs'nin *Vasiyyetnâme-yi Kuddûsî* adlı dinî-tasavvufî nasihatnamesidir.

Ahmed Kuddûsî, Vasiyyetnâme-yi Kuddûsî adlı eserinde; evlatlarına, ailesine, akrabalarına, dostlarına ve ihvanına nasihat ve vasiyetlerini dile getirmektedir. Esere İslami geleneğe uygun olarak; Allah'a hamd ü sena ve Hz. Peygamber (SAV)'e aline, ashabına ve sevenlerine salat u selam ile başlayan Kuddûsî, asıl konu ile alakalı olarak; "*Kıyamet vakti de gelecektir; bunda şüpheler yoktur. Ve Allah kabirlerdeki kimseleri diriltip kaldıracaktır.*" (Kur'an-ı Kerim, 22/7) ayeti ile ölüm, kıyamet ve kabirdekilerin tekrar diriltileceğini hatırlatır. Akabinde, "Ey evlâdım ve ehlim/ailem ve akraba ve asdika/sadık dost ve ihvânım/müntesipler size vasiyet ederim ki" hitabıyla vasiyet ve nasihatlerine başlar. Ahmed Kuddûsî'nin hayır düşüncesiyle bütün Müslümanlara faydalı olmak gayesiyle yazdığı Vasiyyetnâme-yi Kuddûsî' adlı eserindeki vasiyet, tavsiye ve nasihatlerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. Allahu Te'âlâya tövbe edin, aranızı düzeltin, Allah ve Resûlüne itaat edin.
2. Benim için ağlamayın.
3. Sala verdimen.
4. Gece vefat edersem gasledip sabah namazından sonra birkaç komşu ile cenaze namazımı kılıp Eski Mezar'da münasip bir yere defnedin. Kalabalık dolayısıyla halka zahmet ve şöhret olmasın.
5. Beni methetmeyin. Zira kabirde bu söyledikleri sıfatlar sende var mı diye melekler eziyet ederlermiş.
6. Dua ve istiğfar ediniz. Zahmet olmayacak kadar Kur'an ve tevhit okuyup ruhuma hediye ederseniz büyük iyilik etmiş olursunuz.
7. Nasihat kitaplarını okuyup kendinizi ıslah ederseniz Allah'ın izniyle sizlere de bana da çok faydası olur.
8. Bana Allah için muhabbet eden ihvanım, evladıma hoş bakarak nasihat ve terbiye etsinler. Nasihatte çok yarar ve sırlar var imiş.
9. Zikre, yalnız veya cemaat ile devam etmeye çok gayret gösteriniz.
10. Zikirlerin en faziletlisi kelime-i tevhit olduğu hadis-i şerif ile sabittir. Zikir halkasına genç ve gökçek oğlanları asla koymayınız. Tasavvuf kitaplarına göre onların fitnesi hatunlardan fazla imiş.
11. Zikri Allah'ın emrine uymak niyetiyle etmelidir. Zikir, bir makama ulaşmak veya bir gaye için edilirse bozuk niyet sebebiyle faydası olmaz. Bu niyetle yapılan zikrin zarar vermesinden korkulur.
12. Kefenimi Niğde bezinden sarın. Cesedime ve kefenime yazı yazmayın. Böyle davranmak hürmete aykırıdır.
13. Kabirde Kur'an'ı çok okuyup cenazeye katılan Müslümanları bıktırmayın. Rabbim benden razı olursa üç ihlas-ı şerif yeterli olur. Eğer razı olmazsa yeryüzü halkının her biri bir hatm-i Kur'an etseler fayda etmez.

14. Oruç ve namaz fidyemi beynamaz, kahve ve tütün içen fasıklara vermeyin. Böyle davranmak fiska yardımcı olmaktır. İlim taliplerine ve fakirlerin salihlerine verin. İlim talebeleri vaktin Ashâb-ı Suffa'sıdır. Her ne kadar kusurları olursa da onlara muhabbet ve ihsan ediniz.

15. Dervişlerin şeriata itaat ve hürmet etmeyenlerinden kaçınız.

16. Kıyamet yeryüzünde ulema var iken kopmayıp, cahiller üzerine Allah ismi şerifini bilip de yâd etmeyenlerin/zikretmeyenlerin üzerine kopacak imiş. Siz bu müjdeye güvenip nefsin arzularına uyup Allah'ın mekrinden/hilesinden emin olmayınız. İblis ve emsalini düşününüz.

17. Salih amel işlendiği zaman, “Yâ Rab tevfikin/yardımın ile işledim.” deyip hamd ve şükür etmeli; insanlık sebebiyle günah ortaya çıkarsa ardından istiğfar etmeli.

18. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyip, “beyne'l- havf ve'r-recâ”/koru ve ümit arasında yaşamalı.

19. Bu vasiyetnamemi mümin kardeşlere gösteriniz istinsah etsinler/yazıp çoğaltsınlar. İstanbul'a gönderilip Halife-i Rûy-ı Zemîn'in/Padişahın yardımıyla basılıp Osmanlı Devleti'nin diğer beldelerine dağıtılsa bütün ümmet-i Muhammed'in öğütlerden müstefit olup amel etmeleri mümkün olur.

20. Vasiyetnamede bir yanlışlık var ise âlimler, “İyilik ve takvâ üzere yardımlaşın.” İlahî emrine uyararak; Allah rızası için düzeltirlerse lutf u kerem/iyilik etmiş olurlar.

21. Padişahımız için gecenin bir kısım saatleri ile gündüzün etrafında/iki ucunda dua ediniz.

Vasiyetnâme-i Kıddûsî

KMMK 2444/2, v.: 34a-35a; FK, 1982: s 675-676.

[34a] (1) **Bismi' llâhi, rrahmâni, rrah • m**

(2) Elḥamdüli'llahi Rabbi'l- ' âlem • n ve's-salatu ve's-selâmü ' alâ Muḥammedin ve ' alâ âlihi ve aşḥâbihi ve muḥibb • hi ecma' • n. Hazā mā evsâ bihi Aḥmed ve hüve [34b] (1) yeşhedu en lâ ilâhe illallah ve enne Muḥammed a' bduhu ve resülluhu “**ve enne's-sâ' ate [atiyetün] lâ raybe f • hâ ve ennellahe yeb' asü men fi'l-ḳubür.**”³ (2) Ey evlâdım ve ehlim ve

³ “**Ve enne' s-sâ' ate [atiyetün] lâ raybe f • hâ ve ennellahe yeb' asü men fi' l-ḳubür.**” : “Kıyamet vakti de gelecektir; bunda şüphe yoktur. Ve Allah kabirlerdeki kimseleri diriltip kaldıracaktır.” (www.kuranmeali.org, 22/Hacc-7,12.09.2018).

aḳrabâ' ⁴ ve **aşdıka'** ve **iḥvânım size vaşiyet iderim** ki Allahu te' âlaya tevbe ve işlâḥ-ı zât-ı beyn⁵ (3) ve Allah ve Resûlüne tâ' at idesiz. Ve benim için ağlamayasız. Şalâ virdirmeñ. Gice vefât iderisem ğasl idüp şabâḥ (4) namâzınıñ ' aḳ • binde bir kaç komşular ile cenâze namâzımı kı lup **Eski Mezâra**⁶ bir münâsib yire defn idiñ ḥalka zaḥmet ve ke • ret⁷ (5) ve şöhret olmasun ve beni medḥ etmeñ. Z • râ kabirde bu söyledikleri şıfatlar sende var mı idi deyü ferîştehler ta' z • b ider imiş. (6) Hemân du' â ve istiğfâr idesiz külfet olmayarak Qur' ân ve tevḥ • d okuyup rûḥuma ihdâ' iderseñiz luṭf u kerem ve iḥsân-ı âz • m (7) etmiş olursız. Ve naş • ḥat kitâbları okuyup mütenaşşih olasız ki inşâ' llahu te' âlâ⁸ sizlere ve baña çok nef' i olur. Ve baña lillah ve fillah (8) muḥabbet iden iḥvânım evlâdıma naşihat ve ḥüsn-i nazar ve terbiye itsünler. Naş • ḥatde esrâr ve menâfi' -i ke • • re var imiş. Ve zikre yalñız (9) ve cemâ' at ile devâma ğayret ve himmet ve bezl-i vüs' a idesiz. **Saçaklı-zâde**⁹ rahmetu'llahi te' âlâ risâlelerinde yazar. Cemâ' at ile oturdukları (10) ḥâlde ve kıyâmen zıkr iderler ve çoşarlar yümneten ve yüsreten¹⁰ hareket iderler imiş. Ve aşḥâb-ı güz • n rażiya'llahü te' âlâ' anḥüm şiddetli (11) rüzgârda ağaçlarıñ teḥarrüki gibi teḥarrük iderler imiş ve **zikirlerin efdali kelime-i tevḥ • d oldığı ḥad • • -i şer • f ile • âbitdir**. Ammâ ḥâlkaya (12) genc ve gökcek oğlanları zinhâr koymayasız taşavvuf kitâblarında diğkatli yazarlar. Anlarıñ finesi ḥatunlardan ziyâde imiş. **Ve zikri (13) Allahu te' âlâ emrine imti • âl niyyeti ile itmeli. Maḳâma bâliğ olmak yâḥûd bir maḳşûd için iderse niyyeti ' illetli olur nef' i olmaz. (14) Belki mutazarrır**

⁴ aḳrabâ' : akribâ FK.

⁵ "Yes' elûneke anil enfâl (enfâli) kulil enfâlu lillâhi ver resûl (resûli) fettekullâhe ve aslihû zâte beynikum ve etîüllâhe ve resûlehû in kuntum mu' minîn (mu' minîne)." : "Sana savaş ganimetlerini soruyorlar. De ki: Ganimetler Allah ve Peygamber'e aittir. O halde siz (gerçek) müminler iseniz Allah'tan korkun, aranızı düzeltin, Allah ve Resûlüne itaat edin." (www.kuranmeali.org, 8/Enfal-1, 12.09.2018).

⁶ Eski Mezâra: Eski Mezarda FK.

⁷ ve ke • ret: ve şöhret FK.

⁸ te' âlâ: - FK.

⁹ **Saçaklı-zâde**: Maraş' ta doğdu. İsmi Mehmed bin Ebû Bekr' dir. Doğum yerine nispetle **Mer' âşî** denildi. Tefsir, hadis ve Hanefî mezhebi fıkıḥ âlimidir. **Saçaklızâde** lakabıyla meşhur oldu. H 1145-M 1732 senesinde Maraş' ta vefat etti (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com> 09.11.2016).

¹⁰ yümneten ve yüsreten: yemneten ve yesreten FK.

olmasından korkulur. Ve kefenimi **Nigde** bezinden şarıñ cesedime ya kefeneye yazı yazmayasız ta' z • miñ hilâfidır ve kabirde Kur' ānı (15) çok okuyup cemā' at-ı müsl • mini tenf • r itmeñ Rabbim tebāreke ve te' ālā benden rāzı olursa üç İhlāş-ı Şer • f kifāyet ider ' ıyāzen bi'llah [35a] (1) eger rāzı olmaz ise yir yüziniñ halkı her biri bir hatm-i Kur' ān itseler fā' ide virmez ve fidye-ı şalāt ve şavmımı b • -nemāz ve kahve tütün (2) içen¹¹ fāsıklara şakınup virmeyesiz z • rā fıska mu' • n olmağdur. ' İlm-i şer • f tāliblelerine ve fuqarāniñ şālilhlerine viriñ. Talebe-i ' ulüm (3) dünyāya heves itmeyüp taşş • l-i ' ilme meşğul olurlar. Anlar vaqtıñ **Aşhāb-ı Şuffasıdır**¹². Her ne kadar kuşurları olursa da muhabbet ve ihsān idesiz (4) Peyğamberimiz şallahu te' alā ' aleyhi ve's-sellem “ **Ālim Allah dostudur fāsık ise de ve cāhil düşmāndır ' ābid ise de**” buyurmuş. Ve h • ç ' ilmi ile ' āmil olmayan (5) bir ' ālimiñ āhirete intikāli muş • bet yönünden yetmiş kab • leniñ helākinden eşed imiş. Cāhil ' ākā' yid bilmez elfāz-ı küfri bilmez mesā' il-i (6) şer' iyye ve a' māliñ ve nikāhiñ mifsidlerini bilmez ve derv • şleriñ şer • ' at-ı ğarrāya inkıyād ve ta' z • m itmeyenlerinden firār idesiz. Ek • er • (7) sihir ve simyā kulanup cühelā-yı nās aldanup bürhān gösterdi deyüp mürşid-i kāmil zu' m¹³ iderler. Kıyāmet yiryüzünde ' ulemā' var iken (8) kopmayup cühelā üzerine ve Allahu Zü'l-celāl hazretlerin • n ism-i şer • fini bilüp yād itmeyen kimseleriñ üzerine kopacak imiş. (9) Ve siz de bu tebş • rāta mağrūr olup hevā' -i nefse tābi' ve Hāk celle ve ' alāniñ mekriñden em • n olmayasız. İbl • s ve em • ālini düşünesiz. ' Amel-i şālilh (10) işledikde “**Yā Rabb tevfi • kñ ile işedim.**” deyü hamd ve şükür itmeli ve beşeriyet hasebiyle günāh şadır olur ise ' aqibinde istiğfār (11) itmeli. Raħmetu'llahdan üm • di kesmeyüp **beyne'l- havf ve'r-recā'** olmalı imiş. **Bu Vaşiyet-nāmemi mü' min kardaşlara gösteresiz.** (12) **istinsāh itsünler** ve eger Koşantıniyye' -i Maħmiyyeye gönderüp himmet-i Hal • fe' -i Rüy-ı Zem • n ile Dār-ı Tıbā' at-ı Ma' mürede (13) tab' olunup memālik maħrūsada olan

¹¹ ve kahve tütün içen: - FK.

¹² **Aşhāb-ı Şuffa:** Hz. Muhammed (SAV) tarafından Mescid-i Nebevî'nin duvarına bitişik olarak kurulmuş olan ve “suffa” adı verilen gölgelikte yaşayan; Hz. Peyğamber'den İslam'ı öğrenmeye çalışan Kur'an ve Sünnet talebelerine verilen addır (<https://tr.wikipedia.org> 09.11.2016).

¹³ zu'm: zuğm FK.

beldelere münteş • re olsa kâffe' -i ümmet-i merhûme mütenaşşıha ve müstef • de olmaları mâ' müldür ve (14) saķâmet var ise ol tarafda ' ulemâ' -i ' izâm efendiler rızâ' -i Haķ tebârek ve te' âlâ ve teķaddes için işlâh iderler ise “**ve te' âvenü ' ale'l-(15) birri ve't-teķvâ**”¹⁴ emr-i şer • fine imti • âl ve luţf u kerem itmiş olurlar. Pâdişâhımız için “**ânâ' el-leylde ve etrâf-ı nehâr**”¹⁵da du' â ve tazarru' idesiz ilallâhi ves'-selâm.

Temmet¹⁶

Sene 1256 fi 1 Muharremi' l-Harâm. Nigdeye tâbi' Bor Kazâsında defin-i hâk-i ıtır-nâk olan Eş-Şeyh Es-Seyyid El- Hâc Ahmed Kuddûsî Kuddise sırrıhu' s-sâmî hazretlerinin eser-i hayriyye olmak üzere teberrüken te' lif eylemiş olduğı vasiyyet-nâme-i şerîfleridir.¹⁷

Sonuç

Anadolu'da yetişen mutasavvıf şairlerin en maruflarından olan Ahmed Kuddûsî, XVIII. asrın ikinci yarısı ile XIX. asrın ilk yarısında yaşamıştır. Ahmed Kuddûsî, evvela Nakşibendi icazeti almış daha sonra Üveysilik yoluyla manevi pîr ve mürşit olarak Abdülkadir Geylânî'ye bağlanmıştır. Bir Kadirî mürşidi olan Ahmed Kuddûsî'nin eserleri içerisinde en fazla tanınanı divanıdır. Bunun yanı sıra Kuddûsî'nin hacim itibarıyla küçük dinî tasavvufi muhtevaları ile oldukça zengin olan risaleleri de ihmal edilemeyecek kıymette eserlerdir. Bunlardan biri de Vasiyyetnâme-i Kuddûsî'dir. Vasiyyetnâme-i Kuddûsî, mensur dinî tasavvufi muhtevalı bir eserdir. Eserde, dünya ve dünya malına yönelik herhangi bir vasiyet bulunmamaktadır. Kuddûsî, eserini hayır düşüncesiyle insanlara faydalı olmak maksadıyla yazmıştır. Eserde Kuddûsî, evlat, aile, akraba, dost ve ihvanlarına hitap etse de yapılan nasihat ve tavsiyeler bütün Müslümanlara yöneliktir. Bu sebeple Kuddûsî, eserinin istinsah edilerek veya basılarak neşrini arzu etmektedir. Kuddûsî, eserinde, vefatının ardından yapılmasını istediklerinin yanında dinî tasavvufi nasihat ve tavsiyelerde

¹⁴ **ve te'âvenü 'ale'l- birri ve't-teķvâ:** İyilik ve takvâ üzere yardımlaşın (<http://www.kuranmeali.org/5/Maide-2>, 12.09. 2018).

¹⁵ **ve min ânâil leyli fe sebbih ve etrâfen nehâri lealleke terdâ:** Gecenin bir kısım saatleri ile gündüzün etrafında (iki ucunda) da tesbih et ki, hoşnutluğa eresin (<http://www.kuranmeali.org/20/Tâhâ-130>, 12.09. 2018).

¹⁶ Temmet: - FK.

¹⁷ Sene 1256 fi 1 Muharremi' l-Harâm. Nigdeye tâbi' Bor Kazâsında defin-i hâk-i ıtır-nâk olan Eş-Şeyh Es-Seyyid El- Hâc Ahmed Kuddûsî Kuddise sırrıhu' s-sâmî hazretlerinin eser-i hayriyye olmak üzere teberrüken te' lif eylemiş olduğı vasiyyet-nâme-i şerîfleridir.: - KMMK 2444/2.

bulunmaktadır. Nasihat ve tavsiyelerini ayet ve hadislerle desteklemektedir. Vasiyyetnâme-i Kuddûsî, Kur'an ve sünnete uygun muhtevası ile hem model olabilecek hem de istifade edilebilecek mahiyette bir eserdir.

KAYNAKÇA

- Ahmed Kuddûsî Mar'âşî, *İcâzet-nâme*, Konya Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi (KKMK) Türkçe Yazmaları, TY. Nu.: 10111.
- Alıcı, Lütfî (2017), *Mar'âşî-zâde Ahmed Kuddûsî Risâleler (Pend-Nâme-Vasiyyet-Nâme-İcâzet-Nâme-Nasâih ve Mektuplar) Çeviri Yazı-Tıpkıbasım*, Noya Medya Yay., Kahramanmaraş.
- Alıcı, Lütfî; Gedik, Sadi (2018), *Mar'âşîzâde Ahmed Kuddûsî ve İcâzetnâme-i Kuddûsî Adlı Eseri*, International Journal of Language Academy, Volume 6/1 March 2018 p. 220/235.
- Cebecioğlu, Ethem (1997), *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Rehber Yay., Ankara.
- Çınar, Bekir (2003), "Türk Edebiyatında Vasiyetnâmeler İki Şair (Tıflî/ Tarzî) Arasında Kalan Vasiyet", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.9, s.115-140. KOCAV, İstanbul 2003, s. 115-116.
- Doğan, Ahmet (2013), *Kuddûsî Divanı Tenkitli Metin*, Akçağ Yay., Ankara.
- Gümüş, N. (2009), İsmâ'îl Hakkı Bursevî'nin Vasiyet-nâme'si, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (1), 23-76.
- Han, Alp Eren (2018), *Hazînetü'l- Esrâr ve Ganîmetü'l- Ebrâr*, KMBB Yay., Kahramanmaraş.
- <http://www.ehlisunnetbuyukleri.com> (09.11.2016).
- <https://www.yazmalar.gov.tr> (23.11. 2016).
- <http://www.ilimveirfan.com.tr> (27.11.2016).
- <http://www.kuranmeali.org> (12.09. 2018).
- <https://tr.wikipedia.org> (09.11.2016).
- Kara, Mustafa (2004), *Metinlerle Osmanlılarda Tasavvuf ve Tarikatlar*, Sır Yay., İstanbul.
- Köksal, M. Âsım (2001), *Hak Âşık'ı, Büyük Mürşid Ahmed Kuddûsî (KS)*, (hzl.: A. C. Köksal) Köksal Yay., İstanbul.
- Kuddûsî, *Külliyât-ı Kuddûsî*, Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi (KMMK), TY.: Nu.: 2444.
- Kuyumcu, Fehmi (1982), *Kuddûsî Dîvânı*, Gaye Matbaacılık Sanayi Yayınları, Ankara.
- Özdamar, Mustafa (2003), *Kuddûsî*, Kırkkandil Yay., İstanbul.
- Sunar, Hüseyin (1998), *Ahmed Kuddûsî'nin Hazînetü'l-Esrâr ve Ganîmetü'l-Ebrâr Adlı Eserinin Tercemesi, Tahrik ve Tahlili*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tenik, Ali (2011), *Ahmed Kuddûsî (İbnü'l-Meraşî)*, Ukde Yay., Kahramanmaraş.

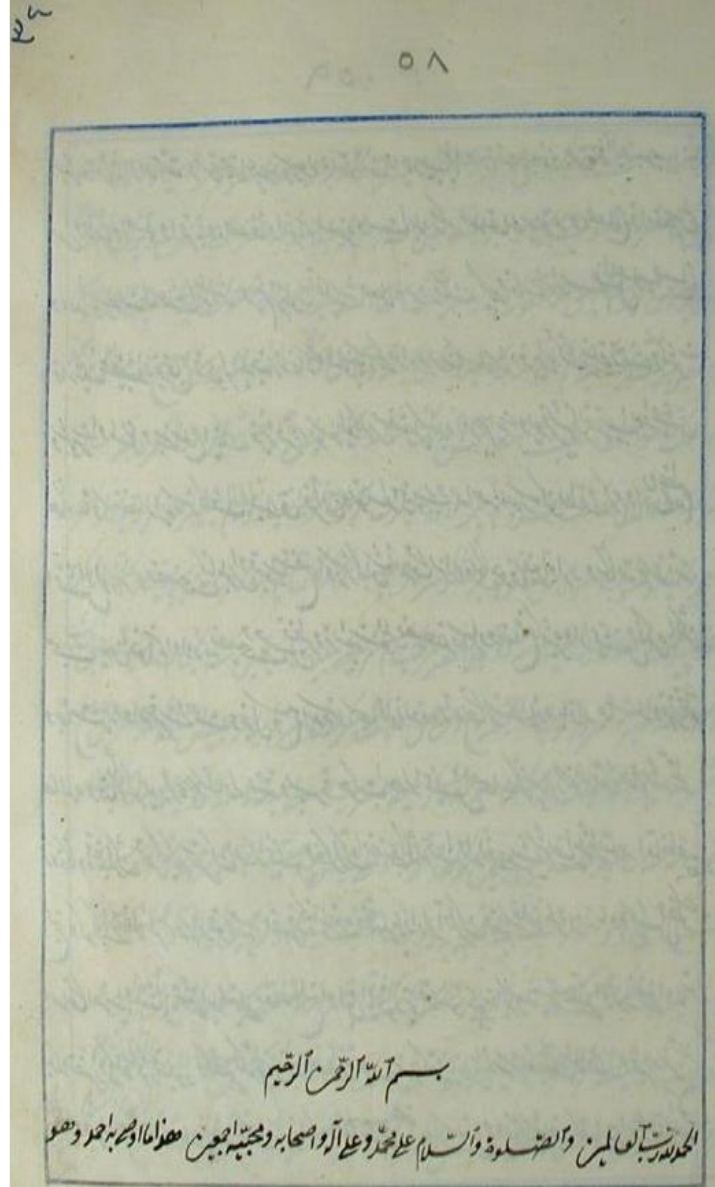
Kısaltmalar

FK: Fehmi Kuyumcu Neşri

hzl.: Hazırlayan

KKMK: Konya Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi Nüshası
KMBB: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
KMMK: Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi Nüshası
KOCAV: Külyüt Ocağı Vakfı
KS: Kaddesallahu sırrahu
Nu.: Numara.
TY: Türkçe Yazma
Yay.: Yayınları.

Ekler
Vasiyyetnâme-i Kuddûsi'nin Eski Harfli Metni

Ahmed Kuddûsî, “Vasiyyetnâme-i Kuddûsî”, *Külliyât-ı Kuddûsî*,
Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi (KMMK), TY. Nu.: 2444/2, v.: 34a, 35a.